

DÜNYA DİNLERİ

Şinasi GÜNDÜZ (ed.)

İstanbul 2019

YAYINLARI

Dünya Dinleri
Şinasi Gündüz (ed.)
© MilelNihal Yayınları,
İstanbul 2019

Birinci baskı
MilelNihal 2019

Genel Yayın Yönetmeni
Hakan Olgun

Dizgi ve Kapak
Bilal Patacı

ISBN
978-605-81648-8-8

Eylül 2019

Baskı ve Cilt
Step Ajans Reklamcılık,
Matbaacılık Tan. ve Org. Ltd.
Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad.
No: 11 Bağcılar/İstanbul
0212 446 88 46 /
Matbaa Sertifika No: 12266

MilelNihal Yayınları
Akşemseddin Mahallesi M.
Sarper Alus Sokak No: 4/6
Fatih İstanbul. Tel: 0212 533
97 31.

MilelNihal Yayınları HİKAV
Yayın Kültür Araştırma ve
Eğitim Hizmetleri A.Ş.'ne
aittir.

Yayınevi Sertifika No: 40767

İçindekiler

ÖNSÖZ	9
-------------	---

GİRİŞ

Şinasi Gündüz	14 - 24
---------------------	---------

A. Dinin Anlamı ve Ne'liği	15
B. Dinin Önemi ve Fonksiyonu	16
C. Dinler Tarihi ve Bir Bilim Dalı Olarak Gelişimi	19
D. Mezhepler ve Kültür	21

MİTOLOJİ VE KADİM DİNLER

Cengiz Batuk	26 - 46
--------------------	---------

A. Mitoloji ve Bazı Temel Kavramlar	27
B. Kadim Dinler	33
Kadim Mısır Dini	33-38
A. Din	33
B. Kâinat Tasavvurları	35
C. Firavun Akhenaton ve Din Tartışması (MÖ 1377-1358)	36
D. Dini Literatürleri	37
E. Tapınaklar	37
F. Kur'an'da Mısır Dini ve Firavun	38

Mezopotamya Dinleri	38
A. Tanrılar	38
B. Kozmogoni, Teogoni ve Antropogoni	39
C. Kutsal Krallar	41
D. Tapınaklar	41
E. Ahiret: Ölüler Diyarı	42
F. Mezopotamya Mitleri	43
Eski Arap Dini	43
A. Arap Politeizmi ve Paganizmi	44
B. İnanç ve İbadetleri	45

YAHUDİLİK

Yasin Meral	48 - 102
-------------------	----------

A. İsimlendirme	49
B. Tarihsel Gelişim	50
C. Dini Metinler	66
D. Temel İnanç Esasları	71
E. Temel İbadetler	77
F. Yahudi Yaşamı ve Ötekine Bakış	87
G. Mezhepler	93

HİRİSTİYANLIK

Şinasi Gündüz	104-158
---------------------	---------

A. Tarihsel Gelişim	105
B. Dini Metinler	118
C. Temel İnanç Esasları	120
D. Temel İbadetler	133
E. Ahlak	141
F. Mezhepler	142
G. Kilise Kurumu	155

İSLÂM

Hakan Olgun	160-180
-------------------	---------

A. İslam Öncesi Arap İnançları	161
B. Tarihsel Gelişim	163
C. Peygamber: Hz. Muhammed	166
D. Kutsal Kitap: Kur'an	167
E. Temel İnanç Esasları	170
F. Temel İbadetler	176
G. Ahlak	178

HİNT DİNLERİ

Cemil Kutlutürk 182 - 232

SANATANA DHARMA

/HİNDÜİZM 183 - 202

- A. İsimlendirme 183
- B. Tarihsel Gelişim 183
- C. Dini Metinler 185
- D. Temel İnanç Esasları 188
- E. Temel İbadetler 193
- F. Ahlak 197
- G. Mezhepler 198
- H. Hinduizm'in Diğer Dinlere Bakışı 200

BUDDA DHARMA

/BUDİZM 202-215

- A. İsimlendirme 202
- B. Tarihsel Gelişim 202
- C. Dini Metinler 206
- D. Temel İnanç Esasları 207
- E. Temel İbadetler 210
- F. Mezhepler 212
- G. Ahlak 213
- H. Budizm'in Diğer Dinlere Bakışı 214

ÇİNA DHARMA

/CAYNİZM 216 - 222

- A. İsimlendirme 216
- B. Tarihsel Gelişim 216
- C. Dini Metinler 217
- D. Temel İnanç Esasları 218
- E. Temel İbadetler 220
- F. Mezhepler 222

GURMAT/SİHİZM 223 - 232

- A. İsimlendirme 223
- B. Tarihsel Gelişim 223
- C. Dini Metinler 225
- D. Temel İnanç Esasları 227
- E. Temel İbadetler 228
- G. Sihizm'in Diğer Dinlere Bakışı 231

ÇİN DİNLERİ

Cuma Özkan 234 - 260

RUİZM

(KONFÜÇYANİZM) 235 - 245

- A. İsimlendirme 235
- B. Tarihsel Gelişim 236
- C. Dini Metinler 237
- D. Temel İnanç Esasları 239
- E. Temel İbadetler 241
- F. Temel Şahsiyetler 242

DAOİZM 245 - 253

- A. İsimlendirme 245
- B. Tarihsel Gelişim 247
- C. Dini Metinler 248
- D. Temel İnanç Esasları 249
- E. Temel İbadetler 250
- F. Mezhepler 251
- G. Din Adamı ve Mabetler 253

Çin'de Budizm 253

Çin'de Hristiyanlık 255

Çin'de İslâm 256

Modern Çin'de Din 258

JAPON DİNLERİ

Halil İbrahim Şenavcu 262 - 282

ŞİNTÖİZM 263 - 272

- A. İsimlendirme 263
- B. Tarihsel Gelişim 263
- C. Dini Metinler 263
- D. Temel İnanç Esasları 264
- E. Temel İbadetler 266
- F. Mezhepler 272

JAPONYA'DA BUDİZM 273

- A. Budizm'in Japonya'da Serüveni 273
- B. Mezhepler 277

Japonya'da Konfüçyanizm 279

Japonya'da Hristiyanlık 279

Japonya'da İslâm 280

MECÛSİLİK

Mehmet Alıcı284 - 302

- A. İsimlendirme285
- B. Tarihsel Gelişim286
- C. Dini Metinler290
- D. Temel İnanç Esasları293
- E. Ahlak ve Temel İbadetler297
- F. Zerdüş'tün Modern
Takipçileri299

SÂBİİLİK

Şinasi Gündüz304 - 320

- A. İslâmi Kaynaklarda
Sâbüiler305
- B. Tarihsel Gelişim 309
- C. Dini Metinler 312
- D. Temel İnanç Esasları 313
- E. Temel İbadetler 318
- F. Din Adamları ve
Bazı Toplumsal Kurallar 319
- G. Mezhepler 319

MANİHEİZM

Mehmet Alıcı322 - 336

- A. İsimlendirme 322
- B. Tarihsel Gelişim 323
- C. Dini Metinler 327
- D. Temel İnanç Esasları 330
- E. Temel İbadetler 335
- F. Ahlak 335

YENİ DİNİ

HAREKETLER

Mustafa Bıyık338 - 361

- A. Yeni Dini Hareketlerde
Belirgin Özellikler339
- B. İnsanları Yeni Dini Hareketlere
İten Temel Faktörler 341
- C. İnsanları Yeni Dini Hareketlere
Çeken Temel Faktörler341
- D. Yeni Dini Hareketlerde Üye
Kazanma Aşamaları341

- E. Yeni Dini Hareketlerde
Lider342
- F. Yeni Dini Hareketlerde
Yaşam Tarzı342
- G. Yeni Dini Hareketlerde Aile
İlişkileri ve Kadın343
- H. Yeni Dini Hareketlerde
İş ve Para343
- I. Yeni Dini Hareketlerden
Ayrılma344
- J. Yeni Dini Hareketlerden
Ayrılmak Niçin Zordur?344
- K. Yeni Dini Hareketler Nereelerde
Üye Kazanmaya Çalışırlar? 345
- L. Yeni Dini Hareketler
Ne Sunarlar?345
- M. Kimler Yeni Dini
Hareketlere Katılırlar?346
- N. Yeni Dini Hareketlerden
Örnekler346
- Mormonlar346
- Yehova Şahitleri348
- Mooncular350
- Tanrı'nın Çocukları353
- Halkın Tapınağı354
- Hümanist Yahudiler356
- Hare Krişna357
- Ömoto359
- Yazarlar363
- Dizin367

Resim:
Userhat (muhtemelen
bir rahip ya da yazıcı)'ın
adak stelası, MÖ. XIV.
yüzyıl, Teb, Mısır.

MİTOLOJİ ve KADİM DİNLER

Cengiz BATUK

XIX. yüzyılda gelişen pozitivist söylemin aksine mitolojik anlatılar insanın kutsalla ilişki serüvenini ifade etmektedir. Bu anlatıların her biri insanoğlunun tanrı, tanrılar ya da kutsalla olan iletişim sürecini tanımlamaktadır. Mitolojik anlatılar kadim çağlarda belirli bir dinsel inancın etrafında şekillenmiş veya bu inancın temelini oluşturmuşlardır. Bu tespitten hareketle mitoloji tanımı ile kadim dinlerin birlikte ele alınması hem bu dinlerin mitik söylemlerinin anlamını ifade edecek hem de mitolojinin pozitivist ideolojinin savunduğunun aksine insanlığın inanma sürecinin önemli bir parçası olduğu gerçeğini ortaya çıkaracaktır. İnsanın kutsalla ilişkisini keşfetmek bakımından büyük önem arz eden mitolojik anlatılara ait kavram ve tanımları anlamak, bir dine mensup insanı anlamak bakımından son derece büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla bu bölümde, başta kutsalın anlatısı olan mit/mitos kavramı olmak üzere dinleri ve dindar insanı anlamak, kavramsal terminolojiyi oluşturmak bakımından büyük önem arz

Resim:
Musa İsrailoğullarına
sesleniyor [XIII. yüzyıla
ait Rothschild Pentatökü
olarak bilinen el yazması
Torâya Yahudi sanatçı
Joel ben Simon'un XV. yüz-
yılıda ilave ettiği tasvir].
The Getty Museum,
California, ABD.

YAHUDİLİK

Yasin MERAL

Yahudilik, eski ve köklü tarihsel geçmişiyle yaşayan dünya dinlerinin en önemlilerinden birisidir. Çok güçlü bir yazılı ve sözlü geleneğe sahip olan Yahudiler, binlerce yıllık birikimin getirdiği avantajla bugün hayatın birçok alanında önemli başarılar elde etmişlerdir. Orta Çağ boyunca İslâm devletlerinin egemenliğinde huzur içerisinde yaşayan Yahudilerin, son yüzyılda Müslümanlarla çatışma ve gerginlik merkezli bir ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Bütün bu gelişmeler ışığında, binlerce yıllık bir birikimi ve pek çok farklı öğeyi barındıran Yahudiliğin öğrenilmesinin günümüz Müslümanları için bir ihtiyaç olduğu açıktır. Müslümanların Yahudi tarihi ve inançlarını öğrenmesi üç temel açıdan önem arz etmektedir: [i] Kur'an-ı Kerim'de Yahudilerle ilgili pek çok ayet bulunmaktadır. Bu ayetlerde hem Yahudi tarihine dair bilgiler hem de Yahudilerin

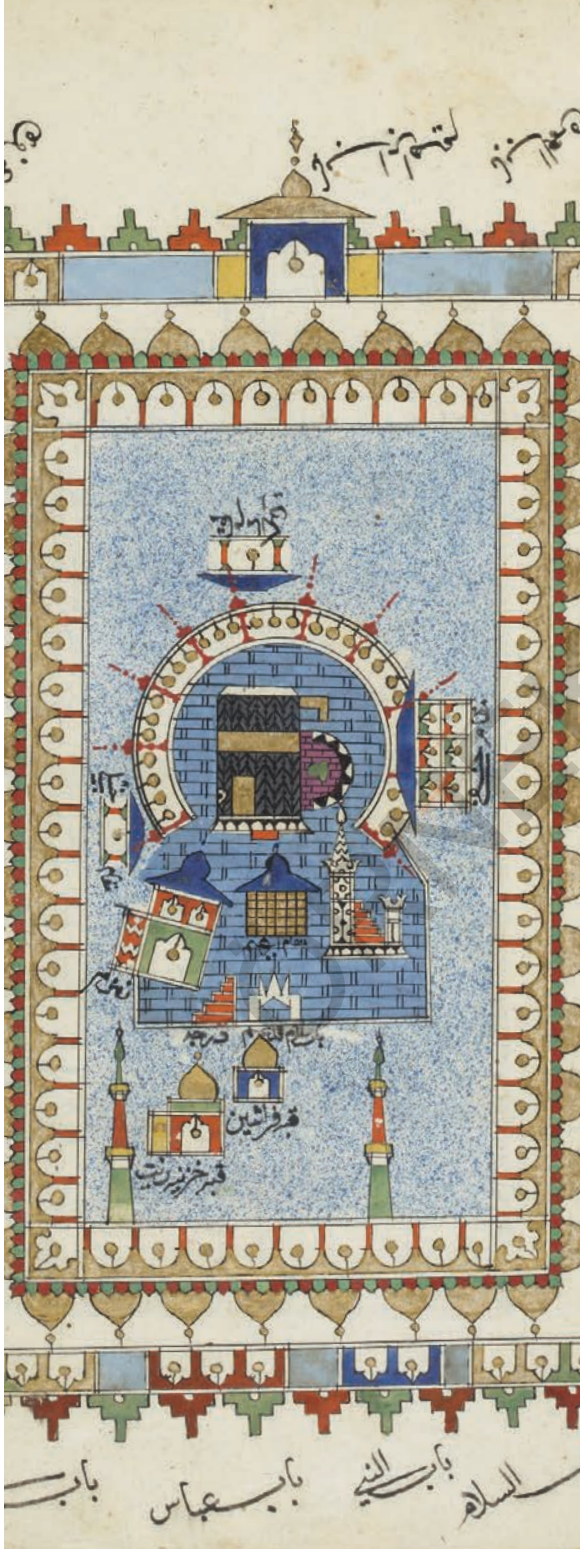
Resim:
Bilinen en eski İsa Mesih
ikonası, VI. yüzyıl, St.
Catherine Manastırı,
Mısır.

HIRİSTİYANLIK*

Şinasi GÜNDÜZ

Günümüzde yaklaşık 2 milyara yakın nüfusuyla dünyanın en fazla bağlısı olan Hristiyanlık, dinler tarihi araştırmalarına en çok konu olan dinsel geleneği ifade etmektedir. Kur'an'da "Nasrani" ve çoğul olarak Nasara şeklinde kullanılan kavram Hristiyanları işaret etmektedir. Bu dinin mensupları inançlarının kökenini Kur'an'da da sıkça zikredilen Hz. İsa'ya atfetmektedirler. Hz. Peygamber'in özellikle Medine döneminde Hristiyanlar ile temas halinde olduğu ve onlarla dinleri hakkında tartıştığı bilinmektedir. Kur'an'ın "Ehl-i Kitab" tanımı da Yahudilerin yanı sıra Hristiyanları da içermektedir. Hristiyanlar uzun süre İslâm toplumu içinde ehl-i zimmet hukuku altında yaşamışlardır. İslâm tarihinin çok erken döneminden itibaren Müslümanlar Hristiyanlar ile yakın temas halinde olmuşlardır. Böylece doğu coğrafyasındaki Hristiyanlar ile Müslümanların bir arada yaşama tec-

* Bu kısım yazarın Hristiyanlık (İsam yayınları, İstanbul: 2006) isimli çalışmasının gözden geçirilmesi ve özetlenmesi suretiyle hazırlanmıştır.

Resim:
Eski bir yazma kitapta
Kâbe planı tasviri

İSLÂM

Hakan OLGUN

Günümüzde yaklaşık iki milyara ulaşan bağlısıyla İslâm, müntesipleri açısından dünyada en yaygın ikinci din konumundadır. İslâm dini, kendisini ilk peygamberden son peygambere kadar gönderilmiş bütün ilahi mesajın temsilcisi olarak görür. Esasen böylece İslâm, Hz. Âdem'den itibaren var olan ilahi hakikati temsil etmektedir. "Selam, barış ve huzur" anlamına gelen "İslâm" kelimesinin etimolojisinde "teslim olmak" anlamı da vardır. Kelimenin bu anlamı bağlamında, kulun güçlü bir iman ve samimiyetle Allah'a bağlanıp kendisini ona teslim etmesine işaret edilmektedir. Böylece "İslâm" adıyla toplumsal düzlemde barış ve huzur, Müslüman bilinç düzeyinde ise imanlı bir bağlanış ve teslimiyete dikkat çekilmiştir. İslâm'ın özellikle kutsal metni Kur'an'ın içeriği ve Peygamber Hz. Muhammed'in örnekliliği temelinde, bu dinin ortaya çıktığı dönemden modern çağlara kadar güçlü bir küresel etkiye sahip olduğu yaygın bir kanaattir. Dolayısıyla bu metinde tarihsel sürecinin yanı sıra daha